

Q1: Doen we de goede dingen?

Deze vraag roept ons op om te reflecteren over of wat we in ons dagelijks handelen doen gericht is op wat we werkelijk beogen te doen. Het is evenwel geen eenrichtingsverkeer van 'beleid naar praktijk': praktijk, beleid en visie kunnen elkaar in de school permanent en wederzijds versterken. Vanuit het dagelijkse handelen kan het schoolteam de eigen missie en visie tot leven laten komen. Het is bevorderend voor de kwaliteitsontwikkeling om regelmatig te expliciteren in welke mate activiteiten gericht zijn op het bereiken van de doelen in de strategische planning van de school, en of wat men doet in de klaspraktijk gestalte geeft aan het pedagogisch project en aan de eigenheid als katholieke dialogeschool. Andersom kan ook de klaspraktijk betekenen dat beleid en/of visie moeten worden bijgesteld.

Een kwaliteitsvolle school maakt volgens het Ok werk van elk van de kwaliteitsverwachtingen die in het referentiekader aan bod komen. Aan sommige kwaliteitsverwachtingen wordt expliciet gewerkt, aan heel wat andere impliciet. Een school kan regelmatig voor elk van de deelrubrieken van het OK in kaart brengen hoe die deelrubrieken concreet in het dagelijks handelen worden ingevuld. Vaak is dat een heel waarderende oefening voor het schoolteam, omdat we in veel scholen kunnen vaststellen hoeveel 'goede dingen' men al doet.

Op klasniveau geven de leerplannen een goed kader: is het onderwijsaanbod gericht op het bereiken van de leerplandoelen en de doelen die de school zelf voor de leerlingen voor ogen heeft? Die vraag herkennen velen ongetwijfeld als een vraag van onderwijsinspecteurs, want ook de inspectie gaat natuurlijk na of de onderwijsleerprocessen gericht zijn op de 'goede dingen'.

Door expliciet die vragen te poneren, stellen scholen vaak vast dat men veel 'goede dingen' doet, maar dat sommige andere 'goede dingen' misschien net wat meer aandacht verdienen.

Q2: Doen we de dingen op een goede manier?

Deze vraag hangt samen met de eerste kwaliteitsvraag., maar verschilt er wel degelijk van: de onderwijsaanpak kan bijvoorbeeld gericht zijn op het realiseren van de leerplandoelen, maar dat betekent nog niet dat de gekozen aanpak ook toelaat om die doelen te bereiken. Daarbij gaan we dus vragen stellen als 'Is onze didactische aanpak de beste manier om elke leerling maximaal te laten leren?' of 'Maken we in ons zorgbeleid de beste keuzes om elke leerling zo goed mogelijk te ondersteunen?'

Onderwijskundige inzichten en vakliteratuur kunnen zinvolle handvaten bieden, maar er is geen algemene wetmatigheid over hoe men de 'goede dingen' doet. Wat in de ene school of klas, of bij die éne leerling effectief blijkt, is niet automatisch ook de meest geschikte aanpak in een andere

school of klas of bij een andere leerling. Bovendien spelen ook de eigenheid en authenticiteit van de leraar een belangrijke rol: wat bij de ene leraar werkt, werkt daarom nog niet bij de andere leraar in dezelfde klas. Context en input zijn dus belangrijke factoren die elke professional en elke school in overweging nemen om de 'goede manier' te vinden.

Q3: Hoe weten we dat? Q4: Vinden anderen dat ook?

De derde en vierde kwaliteitsvraag gaan over het zichtbaar maken van de kwaliteit van de eigen processen en resultaten.: 'Hoe weten we dat we de goede dingen op een goede manier doen? En 'vinden anderen dat ook?'

In scholen gebeurt er heel veel. Het lerarenteam is druk bezig en zet dagelijks haar beste beentje voor. Dat is natuurlijk prachtig, maar toch kan het soms net wat effectiever of efficiënter. Dat wil niet zeggen nog meer doen, maar vooral even een stapje achteruit zetten om de dingen doeltreffender aan te pakken. Bij dat stapje achteruit kijken we naar al die dingen die dag in dag uit gebeuren, bijvoorbeeld vanuit de eerste twee kwaliteitsvragen. Dat in kaart brengen is niet evident. Hoewel ervaring en intuïtie ('Ik voel aan dat dit goed gaat en dat minder goed.') waardevol kunnen zijn, wijst het OK erop dat men veel informatie dreigt te missen als men zich enkel op dat aanvoelen zou baseren.

Er zijn tal van instrumenten voor scholen om zicht te krijgen op de eigen processen en output.(Q3). Die instrumenten variëren van omvangrijke bevestigingen tot erg gerichte specifieke tools om één bepaald aspect van de school te screenen. Naast een beroep te doen op die instrumenten kan een school ook heel diepgaande informatie verzamelen via gerichte interviews of focusgesprekken. Soms is daar wel enige training of begeleiding voor nodig. Sommige scholen zijn dan weer vooral gebaat met een combinatie van instrumenten en gespreksmethoden. Zo'n praktijkonderzoek kan een meerwaarde bieden om zicht te krijgen op de waarden van de eigen processen. Ook de ontwikkelingsschalen die de inspectie hanteert, kunnen voor sommige scholen een handige tool zijn om in gesprek te gaan over de eigen kwaliteit op verschillende domeinen. De gekozen methodiek hangt opnieuw af van de schoolcontext en van het doel dat men nastreeft. Een goede systematische zelfevaluatie laat steeds toe om enerzijds kritisch naar de eigen werking te kijken en anderzijds waardering voor de eigen sterktes uit te spreken.

Daarnaast zijn er uiteenlopende manieren om zicht te krijgen op de output van de school. Zo kan men de ontwikkeling in het welbevinden van leerlingen in kaart brengen door systematische observaties of door regelmatige bevestigingen. Eens schoolteam kan bijvoorbeeld ook de leerresultaten van leerlingen over meerdere jaren heen analyseren: bij welke leerplandoelen gaan die naar boven, bij welke leerplandoelen is er een neerwaartse trend? Men kan ook een ruimere blik krijgen door het gebruik van referentiegroepen die in gestandaardiseerde toetsen als de interdiocesane proeven worden aangeboden.

Een andere strategie (gericht op Q4, 'Vinden anderen dat ook?') bestaat erin om de laatstejaarsleerlingen net na hun afstuderen systematisch te bevragen. Het is een makkelijk bereikbare doelgroep die vaak erg welwillend is om hun ervaringen te delen. Leerlingen kunnen vanuit een unieke positie feedback geven over de manier waarop de school de goede dingen heeft gedaan. Zo kan hun feedback diverse aanvullende perspectieven bieden bij hetgeen het schoolteam zelf al weet, en dus 'blinde vlekken' zichtbaar maken. Hetzelfde geldt voor het bevragen van oudertevredenheid: dat kan ad hoc aan de schoolpoort, maar een goede bevraging levert vaak veel bijkomende informatie op.

Q5: Wat leren we hieruit? Wat doen we hiermee?

De vijfde kwaliteitsvraag is tweeledig. Het is een uitdaging om in alle informatie de essentie van de bijzaken te onderscheiden en daarna pas tot actie over te gaan. En na die analyse - als een school weet waar men 'in essentie' goed in is (en waarin minder goed) is het van belang om die sterktes te borgen en de werkpunten aan te pakken. Dat laatste is niet vanzelfsprekend: vaak blijven werkpunten bestaan, omdat het schoolteam niet goed weet hoe men ze kan aanpakken, omdat men er de tijd niet voor heeft, omdat men sommige zaken niet bespreekbaar durft te maken of er de eigen rol niet in erkent. Recepten die overal en altijd werken, zijn er niet. Het in kaart brengen van die sterktes en werkpunten kan wél de opstap zijn om dat proces gefaseerd aan te pakken, mogelijk met externe begeleiding. Hoe moeilijk ook, de hele kwaliteitscirkel is niet zinvol zonder dat ook de vijfde kwaliteitsvraag wordt beantwoord.

Uit: Groei-impulsen voor kwaliteitsvolle scholen - Dialoog maart-april 2018, blz. 26-31

